

The result was the formation of science historical anthropology, which is the first stage of legal anthropology. It is widespread in the early 70th century. based on the British 'social anthropology' and American 'cultural anthropology', united under the name "ethnology"

Anthropological knowledge has been successfully used in a variety of practical situations. So special importance today gets applied anthropology in various aspects. Applied Anthropology focused on the application of the results of theoretical research in specific historical, economic, institutional, political and military (war) situation.

Legal Anthropology formed almost simultaneously (about the second half of XIX century) across Europe as part of the universal history of law and the kind of applied anthropology. The original interpretation of legal anthropology, first grounded G. Mayne in his work "Ancient Law" (1861), there were in England nearly 1920 years.

Legal anthropology – the science that considers man as a socio-historic creature in its legal dimensions and characteristics, ie legal anthropology – the science that studies the legal existence of the peoples of antiquity to the present day.

Variety is the status and legal anthropology, which can be defined as a methodological approach to the study of law, based on the human dimension of legal phenomena.

Laying the foundation study nature, nature and human activity is a universal anthropology methodological approach social phenomena through knowledge of nature, nature and human activities.

In modern legal literature has spread legal definition of anthropology as an applied science, estimated at studying the social functions of law, the consequences associated with the adoption and implementation of public life in the new law.

Keywords: *anthropology, scientific approach, teaching, legal anthropology.*

УДК 340.1

Т. І. ТАРАХОНІЧ,
кандидат юридичних наук

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ

У статті охарактеризовано наукові підходи до розуміння таких важливих категорій юридичної науки, як методологія наукового пізнання, методологія юридичної науки, методологія теорії держави та права. На загальнотеоретичному рівні виокремлено й охарактеризовано наукові підходи до цієї проблеми Звернено увагу на методи, виокремлено їх особливості, розмежовано поняття «метод» і «прийом» наукового пізнання. Визначено та охарактеризовано принципи наукового пізнання.

Ключові слова: *методологія наукового пізнання, методологія юридичної науки, методологія теорії держави і права, наукові підходи, метод, прийом наукового пізнання, принципи наукового пізнання.*

Тарахонич Т. І. Методологічний інструментарій наукового пізнання

В статті дана характеристика наукових підходів к пониманию таких значимых категорий юридической науки, как методология научного познания, методология юридической науки, методология теории государства и права. На общетеоретическом уровне выделены и охарактеризованы научные подходы к данной проблеме. Обращено внимание на методы, выделены их особенности, разграничено понятие «метод» и «прием» научного познания. Выделены принципы научного познания и дана их характеристика.

Ключевые слова: методология научного познания, методология юридической науки, методология теории государства и права, научный подход, метод, прием научного познания, принципы научного познания.

Tarakhonych T. I. Methodological tools of scientific cognition

Scientific approaches to understanding of such important categories of legal science as methodology of scientific cognition, methodology of legal science, methodology of theory of state and law. Scientific approaches have been and characterized on general theoretical level. Specific attention has been drawn to methods and its specific features. The notions of method and tool of scientific cognition have been distinguished. The principles of scientific cognition have been defined and characterized.

Key words: methodology of scientific cognition, methodology of legal science, methodology of theory of state and law, scientific approaches, method, tool of scientific cognition, principles of scientific cognition.

Сучасний стан розвитку суспільства та держави, вітчизняної юридичної думки, попри на значну кількість наукових праць, присвячених проблемам методології, потребує пошуку нових наукових підходів, принципів та методів наукового пізнання, поглиблення та спеціалізації методології наукового пізнання. Методологія як сфера наукового знання має міждисциплінарний характер, їй належить особливе місце в системі наук. Як загальнонауковий феномен, структурно методологія охоплює низку компонентів, серед яких виокремлюють систему методів і вчення про них, певну світоглядну позицію дослідника та загальнотеоретичні принципи¹.

Методологія має багатоаспектний характер, її складає філософія, яка у поєднанні з діалектикою, гносеологією та логікою виконує у пізнавальному процесі важливе завдання суб'єктивного осмислення об'єктивного розвитку.

Деякі аспекти даної проблеми отримали відображення в працях зарубіжних і вітчизняних учених: С. С. Алексєєва, С. В. Бобровник, А. Я Баскакова, С. В. Вишневецької, О. В. Зайчука, Д. А. Керімова, М. І. Козюбри, С. Л. Лисенкова, М. Г. Матузова, О. В. Малько, А. Д. Машкова, Н. М. Оніщенко, Н. М. Пархоменко, А. В. Полякова, П. М. Рабіновича, В. М. Сирих, О. Ф. Скакун, В. М. Селіванова, Н. В. Туленкова, Ю. С. Шемшученка та ін.

Метою даної статті є з'ясування теоретичних основ розуміння сутності методології, місця в системі філософського знання та її складових.

Методології притаманний багаторівневий характер, що надає можливість за допомогою різноманітного інструментарію усебічно охарактеризувати об'єкт пізнання, починаючи від його аналізу на категоріальному рівні, використовуючи діалектичний і метафізичний підходи та завершуючи вивченням даного об'єкта на основі знання не лише юриспруденції, а й інших наук.

Ряд вітчизняних учених виокремлюють загальну та галузеву методологію. Загальна методологія полягає у глибинному підході до вивчення всіх предметів та явищ навколишнього світу за допомогою пізнавальних засобів філософії. На вищому, другому рівні – у галузевій методології, відбувається добір із загальнометодологічного арсеналу відповідних відправних і достатніх засадових положень для реалізації конкретних пізнавальних завдань².

Зарубіжні вчені зазначають, що методологія – це спеціальний розділ теорії пізнання, який являє собою логічне обґрунтування історичного шляху, засобів, прийомів науково-дослідницької діяльності в різних сферах³. На думку С. В. Вишневецької, методологія, з одного боку, – це сукупність методологічних принципів, прийомів, способів, засобів, методів та методик наукового пізнання, а з другого – наука про методи⁴. Поряд із цим ряд учених, аналізуючи методологію, акцентують саме на методах наукового пізнання, що значно звужує науковий потенціал методології, і водночас не заперечують існування наукових принципів, логічних прийомів та спеціальних способів пізнання. Так, С. О. Комаров, зазначає, що методологія (від грецьк. «метод» – шлях до чого-небудь та «логос» – наука) – це теоретичне обґрунтування використовуваних наукою методів пізнання навколишньої дійсності, вчення про наукові методи пізнання. Метод учений розглядає як внутрішню організовану систему загальнофілософських, загальнонаукових та приватно-наукових принципів, прийомів, засобів пізнання державно-правової надбудови. Відповідно, методологія – це застосування обумовленої діалектикою сукупності певних теоретичних принципів, логічних прийомів та спеціальних способів дослідження державно-правових явищ⁵. Існує також надто вузький підхід до методології, згідно з яким вона розглядається як теоретична основа деяких спеціальних, доволі приватних прийомів та засобів⁶.

У методології наукового пізнання важливе місце відводиться методології юридичної науки. Так, П. М. Рабінович звертає увагу на те, що методологія юридичної науки – це система підходів, методів і способів наукового дослідження, теоретичні засади їх використання при вивченні державно-правових явищ⁷. Заслугує на увагу розуміння методології юридичної науки як системи принципів і способів організації, побудови і здійснення теоретико-пізнавальної юридичної діяльності у сфері дослідження державно-правової дійсності, а також учення про цю систему⁸.

Поряд з цим О. Д. Тихомиров звертає увагу на широке, синтетичне трактування методології, що має місце і в юридичній науці. Учений наголошує, що в останнє десятиріччя в літературі, спеціально присвяченій методологічному аналізу науки, спостерігається прагнення до певного синтезу різних підходів у інтерпретації методології, до її розуміння як концептуальної єдності ряду компонентів. Відповідно до цього нею охоплюються проблеми структури наукового знання загалом і наукової теорії зокрема; закони породження, функціонування і зміни наукових теорій; понятійний каркас науки та її окремих дисциплін; структура й операційний склад методів науки; аналіз її мови, формальних і формалізованих методів дослідження (методики дослідницької діяльності), типології системи знання та ін.⁹

Це розуміння методології юридичної науки є класичним, охоплює філософсько-світоглядну складову і сукупність методів різного рівня, засобів та вчення про їх використання різними юридичними науками. Водночас, аналізуючи складові методології, залишаються ще не вирішеними достатньою мірою питання щодо взаємозв'язків між її компонентами, а також дискусійними є питання її рівневої структури.

Основу методології юридичної науки становить методологія теорії держави і права. Ряд зарубіжних учених зауважують, що методологія теорії держави і права являє собою комплекс взаємопов'язаних методів (тобто прийомів, способів, підходів) і принципів за допомогою яких здійснюється процес вивчення предмета цієї науки¹⁰. Таку думку підтримують і інші вчені, підкреслюючи, що методологія науки – це сукупність принципів, прийомів, способів наукової діяльності, що застосовуються для отримання істинних, тих, що відображають об'єктивну реальність, знань¹¹. У цьому контексті особлива увага зосереджена на даному методологічному інструментарії, що є обґрунтованим та логічно виваженим.

Цю точку зору поділяють і вітчизняні вчені, зазначаючи, що методологія теорії держави і права – це багаторівнева, інтегральна система вихідних для науки про державу і право фундаментальних світоглядних принципів та різноманітних методів, за допомогою яких пізнаються закономірності виникнення, розвитку та функціонування держави і права, вдосконалюється понятійно-категоріальний апарат юридичної науки¹². Підтримуючи позицію щодо багаторівневості та системності методології, слід зазначити, що немає єдності в науковій думці щодо класифікації наукових підходів та методів наукового пізнання.

Узагальнивши існуючі дефініції методології теорії держави і права, акцентуємо на таких її особливостях, як-то: її притаманний багаторівневий характер; вона є системою наукових підходів, принципів і методів наукового пізнання в їх єдності та взаємодоповненості; об'єктом її аналізу є закономірності, притаманні державно-правовим категоріям та явищам, тощо.

Сутність методології розкривається поступово, починаючи з певних фактів, гіпотез і завершуючи цілісним уявленням про об'єкт пізнання. І навіть у даному випадку, незважаючи на етапність, послідовність і ґрунтовність пізнання, матимуть місце певні сумніви, оскільки пізнати об'єкт до кінця неможливо. Доволі часто на процес пізнання впливають як об'єктивні, так і суб'єктивні чинники, виявляючи певні тенденції та закономірності. Так, Д. А. Керімов зазначає, що в процесі правового пізнання нерідко виникає необхідність відхилитись від даної лінії, аналізуючи соціальні та інші чинники, які так чи інакше впливають і тим самим змінюють не тільки сам об'єкт, що вивчається, а й і тенденції його розвитку¹³.

Методологія виконує такі основні функції: вона спрямовує наукові дослідження оптимальним шляхом з метою набуття нового істинного знання; регулює використання методів, прийомів, засобів у процесі пізнання та практики; узагальнює результати наукового пізнання в різних формах знання; формує загальні принципи та методи наукового дослідження¹⁴.

Методологічною основою, інструментарієм загальнотеоретичного дослідження категорій юридичної науки є дослідницькі підходи, система методів та загальнотеоретичних принципів наукового пізнання.

Вчені зазначають, що методологічний підхід – це сукупність знань про процес наукового дослідження¹⁵; це зумовлений соціально, ціннісно-світоглядно й теоретико-методологічно спосіб опрацювання владно-регуляторних рішень у сферах правотворення, правотлумачення та правозастосування¹⁶.

Філософсько-світоглядні підходи формують наукову позицію дослідника, забезпечують ґрунтовну оцінку відповідних явищ та процесів, спрямованість дослідження на отримання певного результату. Основні пізнавальні категорії філософії права, такі як конкретне і абстрактне, явище та сутність, зміст і форма, структура та елементи, окреме і загальне тощо, дають змогу всебічно охарактеризувати об'єкт пізнання та дійти науково обґрунтованих висновків щодо розуміння його змісту та сутності¹⁷.

На думку О. Ф. Скакун, у юридичних дослідженнях використовуються загальні (методологічні) підходи: філософсько-матеріалістичний, метафізичний, синергетичний, системний, аксіологічний, феноменологічний, герменевтичний та ін., загальнонаукові – функціонально-інструментальний, історико-генетичний, порівняльно-типологічний, діяльнісний (праксиологічний), інформаційний, культурологічний та ін¹⁸.

Потрібно погодитись з думкою зарубіжних учених, які вважають: якщо мета побудови правової теорії – це отримання змістовного знання про право, правові явища, то мета юридичної методології, методологічного підходу зокрема полягає в організації побудови теорії, тобто в організації процесу отримання змістовного знання про право, але не в отриманні самого такого знання. Зазначене підкреслює, що методологічний підхід у правознавстві – це те, як право та правові явища можуть бути зрозумілими в процесі дослідження¹⁹. Саме за допомогою методологічних підходів відбувається процес побудови наукової теорії, це певний шлях пошуку істини.

Серед найпоширеніших методологічних підходів, які використовуються наукою з метою всебічного аналізу об'єкта пізнання, слід назвати: діалектичний, антропологічний, аксіологічний, феноменологічний, системний, комунікативний, цивілізаційний, діяльнісний, історичний, інформаційний, порівняльно-типологічний та ін. Зазначені підходи можна згрупувати, виокремивши філософсько-світоглядні, загальнонаукові та приватно-наукові підходи.

Слід зазначити, що поряд із науковими підходами важливе місце в методології відводиться методам і принципам наукового пізнання, за допомогою яких забезпечується пізнавальний процес і які у сукупності становлять поняття категорії «метод».

У сучасній вітчизняній і зарубіжній науковій літературі існують доволі схожі підходи до розуміння категорії «метод». Так, учені розглядають метод як спосіб теоретичного освоєння фактичного матеріалу, насамперед в світоглядному аспекті – у розумінні загального підходу до дослідження²⁰; як необхідний компонент загальної теорії права, що являє собою органічну, цілісну, складну систему прийомів, способів, які використовуються для пізнання предмету даної науки, розкриття закономірностей функціонування та розвитку права у всій його повноті та усебічно²¹; як сукупність доволі конкретних прийомів і засобів, обравши які, дослідник розраховує отримати знання про об'єкт вивчення²²; як науково обґрунтовану та філософськи виправдану систему засобів пізнавальної діяльності, що відповідає природі права та нерозривно пов'язана з предметом правознавства²³; як сукупність прийомів, принципів та правил, за допомогою яких вивчається предмет, отримуються нові знання²⁴ як

складна, багатоелементна і багаторівнева система, яка охоплює множину способів досягнення поставленої мети²⁵.

З огляду на зазначене для аналізу категорії «метод» використовуються такі поняття, як: «прийом», «засіб», «спосіб», які, на нашу думку, не є тотожними за своїм змістовним наповненням та поряд з цим утворюють цілісну систему наукового інструментарію, який використовується для вивчення об'єкта пізнання. Слід погодитись з думкою А. Д. Машкова, що між методом та прийомом існують певні розбіжності. Метод на відміну від прийому є усвідомленим, обґрунтованим, оптимізованим прийомом. Прийом є явищем більш архаїчним, первісним, інтуїтивним. Метод – це результат творчої думки, спрямованої на усвідомлення дослідницької (чи іншої) процедури. Прийом може виникати, розвиватися і використовуватися несвідомо, випадково або за аналогією²⁶.

Для методів характерними є такі особливості: наявність сукупності способів, засобів, прийомів, за допомогою яких досліджується предмет науки; це здійснюється шляхом певної послідовності дій, з використанням у процесі пізнання, конкретного об'єкта, відповідного інструментарію; ця послідовність дій спрямована на досягнення поставленої дослідником мети; зазначені цілі можуть бути різноманітними, починаючи від отримання нового знання до узагальнення, оцінки, систематизації вже існуючого знання; цілі класифікуються на теоретичні (пізнавальні) та практичні²⁷.

Класифікуючи методи юридичної науки, П. М. Рабінович виокремлює: загальнонаукові методи, тобто такі, які використовуються в усіх або у більшості наук (наприклад, методи структурний, функціональний, сходження від абстрактного до конкретного; формально логічні процедури – скажімо, аналіз, синтез та ін.); групові методи, тобто такі, котрі застосовуються лише у певній групі наук, наприклад у суспільствознавстві (скажімо, метод конкретно-соціологічного дослідження). Спеціальні методи, тобто прийняті для дослідження предмета якоїсь однієї науки: наприклад, у юриспруденції – з'ясування (тлумачення) юридичних норм, спеціальні прийоми узагальнення юридичної практики. Дослідницькі методи вчений поділяє також дещо умовно на емпіричні (спроби виявлення, фіксування, збирання, систематизації інформації про факти і явища) і теоретичні (спроби тлумачення, пояснення зібраних даних, побудови понять, концепцій, прогнозів тощо)²⁸.

Аналізуючи методи теорії держави і права, зарубіжні вчені розташовують їх у такій послідовності: всезагальні методи – це філософські, світоглядні підходи, що відображають найбільш універсальні принципи мислення. Серед зазначеної групи методів науковці виокремлюють метафізичні та діалектичні (матеріалістичні та ідеалістичні). Другу групу становлять загальнонаукові методи, які розглядаються як прийоми, які не охоплюють усього наукового пізнання, а застосовуються лише на окремих його етапах, на відміну від усезагальних методів. До цієї групи методів учені відносять: аналіз, синтез, системний підхід, функціональний підхід, метод соціального експерименту та ін. Наступну групу становлять приватно-наукові методи, які розглядаються як прийоми, які є наслідком засвоєння теорією держави і права наукових досягнень конкретних (приватних) технічних, природничих та гуманітарних наук.

До них відносять: конкретно-соціологічний, статистичний, кібернетичний та інші методи. У наведеній класифікації вчені виокремлюють також приватно-правові методи, які розглядають як прийоми, засоби, принципи, що дають змогу найбільш глибоко пізнати державно-правові закономірності та ті, що є суто юридичними, а саме: формально-юридичний та порівняльно-правовий²⁹.

Поряд з методами у методологічному інструментарії важливе місце належить принципам наукового пізнання.

У філософській літературі принципи розглядаються як основа, першоджерело, керівна ідея, основне правило поведінки та діяльності; те, що лежить в основі певної сукупності фактів та знань; у логічному сенсі центральне поняття, основа системи знань, що являє собою узагальнення та поширення будь-якого положення даної системи на всі явища тієї сфери, з якої даний принцип абстраговано³⁰. Доволі обґрунтованою є думка, що принципи притаманні методології юридичного дослідження так, як і іншим явищам. Це загально-прийняті норми-ідеї найвищого авторитету і основа здійснення пізнання саме за такими, а не іншими законами, тобто за законами зв'язку, єдності, поєднання, системності відповідних способів пізнання між собою³¹.

У вітчизняній науковій і навчальній літературі зазначається, що принципи характеризують як найбільш загальні вимоги, що ставляться до суспільних відносин та їх учасників, а також як вихідні керівні засади, відправні установлення, що виражають сутність права і впливають з ідей справедливості та свободи, визначають загальну спрямованість і найістотніші риси чинної правової системи³². Також принципи розглядаються як засадове положення будь-якого вчення, теорії, науки, чи внутрішнє переконання людини, її погляд на те або інше питання³³.

Звернемо увагу на основні принципи наукового пізнання. Так, принцип усебічності забезпечує можливість охарактеризувати об'єкти пізнання не як окремо взяті категорії, а у взаємозв'язку з іншими категоріями, явищами та процесами. Поряд із ним принцип обґрунтованості передбачає логічний аналіз об'єкта дослідження з різних аспектів, враховуючи об'єктивні умови його функціонування і взаємозв'язок з іншими явищами та процесами. У процесі використання принципу конкретності береться до уваги, що аналіз певних об'єктів має здійснюватись з урахуванням відповідних умов.

Аналізуючи принципи наукового пізнання в юридичних науках, С. В. Бобровник, окрім принципу усебічності, виокремлює також принципи історизму, комплексності, професіоналізму, гласності, відповідальності, системності. Вона зауважує, що наявність різноманітних принципів пізнання забезпечує його науковість та створює необхідні умови для підвищення ефективності пізнавальної діяльності³⁴.

Узагальнивши зазначене, підкреслимо, що методологія наукового пізнання є розділом теорії пізнання, вона послуговується відповідним методологічним інструментарієм (наукові підходи, принципи, методи та засоби наукового пізнання), вона може мати загальний і галузевий рівні. Важливе місце в її структурі належить методології юридичної науки і методології теорії держави та права.

1. *Тарахонич Т. І.* Методологічні аспекти дослідження правового регулювання // Держава і право : зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки. Вип. 45. Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2009. С. 21 (20 – 26 с.);
2. *Бостан С. К., Гусарев С. Д., Пархоменко Н. М.* Теорія держави і права : навч. посіб. Київ : Академія, 2013. С. 20. (348 с.);
3. *Радько Т. Н.* Теория государства и права : учебник – 2-е изд. Москва : Проспект, 2009. С. 25 (752 с.);
4. *Вишновецька С. В.* Методология науки трудового права : монографія. Київ : Ніка-Центр, 2014. С. 14 (332 с.);
5. *Комаров С. А.* Общая теория государства и права : учебник – 7-е изд. – СПб : Питер, 2008. С. 18-22 (512 с. ил. – (Серия «Учебник для вузов»));
6. *Машиков А.* Проблеми теорії держави і права. Основи : курс лекцій. Київ : К.І.С., 2008. С. 141 (470 с.);
7. *Рабінович П. М.* Методология юридической науки // Юридична енциклопедія : в 6-ти т. / редкол. Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ : Укр. енцикл., 2001. – Т. 3 : К – М. С. 618 (792 с. ил.);
8. *Гусарев С. Д., Тихомиров О. Д.* Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності) : навч. посіб. – 3-те вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2008. С. 63. (495 с.);
9. *Тихомиров О. Д.* Методологии науки понятия // Міжнародна поліцейська енциклопедія : у 10 т. / відп. ред. Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. Київ : Концерн «Вид. дім «Ін Юре», Т. 1. – 2003. С. 354 (1231 с.);
10. *Ромашов Р. А.* Теория государства и права: краткий курс. – 2-е изд. – СПб: Питер, 2010. С. 13. (304 с. серия «Краткий курс»);
11. *Лазарев В. В., Липень С. В.* Теория государства и права : учебник для бакалавров. – 4-е изд., перераб. и доп. Москва : Юрайт; ИД Юрайт, 2012. С. 22. (634 с. серия бакалавр. Углубленный курс);
12. *Бостан С. К., Гусарев С. Д., Пархоменко Н. М.* Згадана праця. С. 20.
13. *Керимов Д. А.* Философские проблемы права. Москва : Мысль. – 1972. С. 54 (472 с.);
14. *Баскаков А. Я., Туленков Н. В.* Методология научного исследования : учеб. пособие. Київ : МАУП, 2002. С. 18. (216 с.: ил. – Библиогр.: с. 208 – 212.);
15. *Бобровник С. В.* Компроміс і конфлікт: методологічні підходи до дослідження // Правова держава. Вип. 20. Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2009. С. 111. (С. 110 – 117);
16. *Правосуддя: філософське та теоретичне осмислення: колективна монографія/ відп. ред. В.С. Бігун.* Київ, 2009. С. 210. (316 с.) (Бібліотека міжнародного часопису «Проблеми філософії права»);
17. *Тарахонич Т. І.* Методологічні підходи та принципи дослідження правового регулювання // Часопис Київського університету права. – 2009. – № 3. С. 17 (С. 15–19);
18. *Скакун О. Ф.* Методы, общие (методологические) подходы и принципы в юридических исследованиях // Методологічні проблеми історико-правових досліджень : матеріали XXIII Міжнародної історико-правової конференції, 24–26 вересня 2010 р., Алушта / ред. колегія : І. Б. Усенко (голова), А. Ю. Іванова (відп. секр.), Л. П. Гарчева, В. С. Кириченко, Н. М. Крестовська, І. В. Музика, Л. М. Подкоритова, О. М. Редькіна, Є. В. Ромінський, О. Н. Яришич. – Київ; Сімферополь : ДОЛЯ, 2011. С. 24 – 25 (620 с.);
19. *Тарасов Н. Н.* Метод и методологический подход в правоведении (попытка проблемного анализа) // Правоведение. – 2001. – № 1. – С. 47 (С. 31 – 50);
20. *Алексеев С. С.* Общая теория права : учебник. – 2-е изд., перераб. и доп. Москва : ТК Велби, Проспект, 2008. С. 15. (576 с.);
21. *Сырых В. М.* Логические основания общей теории права. – Т. 1. Элементный состав. – 2-е изд., стер. Москва : ЗАО Юстицинформ, 2004. С. 365. (528 с.);
22. *Бурлай Е. В.* Философский уровень методологии государственно-правовых исследований // Методологические проблемы юридической науки : сб. науч. трудов. / АН УССР. Ин-т государства и права / отв. ред. Н. И. Козюбра. Київ : Наукова думка, 1990. С. 24 (136 с.);
23. *Тарасов Н. Н.* Згадана праця. С. 38;
24. *Кулапов В. Л.* Теория государства и права : учебник. Москва : Норма : ИНФА-М, 2011. С. 22 (384 с.);
25. *Скакун О. Ф.* Згадана праця. С. 19 – 27;
26. *Машиков А. Д.* Проблеми теорії держави і права. Основи : курс лекцій. Київ : К.І.С., 2008. С. 145-147. (470 с.);
27. *Тарахонич Т. І.* Згадана праця. С. 22;
28. *Рабінович П. М.* Згадана праця. С. 618;
29. *Кулапов В. Л.* Згадана праця. С. 23–24;
30. *Лукашевич В. К.* Философия и методология науки : учеб. пособие. Минск :

Соврем. школа, 2006. С. 196. (320 с.); **31.** Скакун О. Ф. Згадана праця. С. 25; **32.** *Загальна теорія держави і права* : підручник для студентів юрид. вищих навч. закладів / за ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АпрН України М. В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АпрН України О. В. Петришина. Харків : Право, 2009. С. 197 (584 с.); **33.** *Тихомиров О. Д.* Правового наукового знання аналіз рівня розвитку // Міжнародна поліцейська енциклопедія : у 10 т. / відп. ред. Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. Київ : Концерн «Вид. Дім «Ін Юре», 2003. С. 785 (1232 с.); **34.** *Бобровник С. В.* Проблеми теорії держави і права: курс лекцій. Київ : Вид-во Київ. ун-ту права, 2005. С. 15-16. (122 с.).

Tarakhonych T. I. Methodological tools of scientific cognition

It's highlighted in the article that methodology is general scientific phenomenon characteristic of science in general and each science in particular.

The article emphasizes that methodology structurally includes the row of components, among which system of methods and doctrine on them, certain outlook of researcher and general theoretical principles.

The attention is drawn to different points of view on understanding the methodology by foreign and domestic scientists. Thus, foreign scientists stress that the methodology is a special section of the theory of cognition, which is a logical search of ways, means, methods of research activities and their application in various fields of scientific knowledge. Author highlights that number of scientists analyzing methodology put emphasis on the methods of scientific cognition, which significantly reduces its scientific potential and along with that don't deny the existence of scientific principles, logic techniques and special methods of cognition.

An important role is given to the methodology of legal science among methodology of scientific cognition. It's emphasized that the basis of the methodology of legal science is the methodology of theory of law. Its specific features and functionality are highlighted by the author.

It was found that the methodological basis of general theoretical research of legal science categories are the research approaches, a system of methods, tools and general theoretical principles of scientific cognition.

Various methodological approaches are defined and described in general theoretical level. The notion of scientific cognition methods was defined, and attention was drawn to its specific features. Along with the methods, the principles of scientific cognition play important role among methodological tools, the most important of which are given substantive characteristic.

Key words: *methodology of scientific cognition, methodology of legal science, methodology of theory of state and law, scientific approaches, method, tool of scientific cognition, principles of scientific cognition.*

УДК 340.1

О. Л. ЛЬВОВА,
кандидат юридичних наук

**ІДЕЇ ВЕЛИКИХ РЕФОРМАТОРІВ ПРО ДЕРЖАВНУ ВЛАДУ
ТА ЇХ ВІДПУННЯ У ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ**

У статті розкривається визначальна роль Реформації 1517 р., яка суттєво вплинула на розвиток європейської цивілізації. Наголошується, що найбільш позитивним мотивом для розвитку правової думки даного періоду є прагнення захисту свободи